

hygiejnisk effekt, er det dog ofte til gavn også for andre uden for institutionen selv. Således også i dette tilfælde.

Værket har tydeligvis til hensigt at vise, at arkivarer lever op til kravene om at bruge 2/7 af deres arbejdstid til videnskabeligt arbejde, og at dette kan dokumenteres. Ydermere er det en pointe, at arkivarerne er mere produktive end de universitetsansatte historikere, når man tæller i sidetal. Det skal såmænd nok passe, selv om det er uklart, hvad der er kildegrundlaget for opgørelsen af de universitetsansattes produktion, ligesom opgørelsen over deres antal i hvert fald forekommer en anmelder fra Århus uklar. Og pernittengrynet kunne den samme universitetsansatte anmelder påpege, at der ikke i denne sammenligning er taget højde for, at en væsentlig del af det forskningsarbejde, der ligger bag nogle af publikationerne, faktisk er udført ved et universitetsinstitut, selv om de først er udkommet, efter at forfatteren er blevet ansat på et arkiv.

Men det er bestemt imponerende, hvor mange titler nogle af de ansatte ved arkiverne har fået fra hånden i løbet af ti-året, ligesom det samlede antal numre – stort og småt mellem hinanden (1225 stk.), fortegnelsen over tidsskrifter, arkivarerne har skrevet i, og institutioner, kongresser m.v., hvor de har holdt foredrag, samt bestyrelser m.v., de har siddet i, alt sammen aftvinger respekt. Sådan set er det jo

samme slags oplysninger som findes i universiteternes årsberetninger, og det er sjældent ophidsende. Men denne publikation har i hvert fald den force, at netop fordi den dækker en ti-årsperiode, kan man ved hjælp af bibliografien få en nyttig indgang til en stor del af den danske historiske forskning i 1980'erne (ca. 41 % efter Ole Degns opgørelse). Tillige indeholder bogen en oversigt over arkivernes publikationer i perioden, hvorved man i tilgift blandt andet får en hurtig indgang til de nyeste registraturer og andre hjælpemidler.

Jeas Chr. Manniche

Registraturer udarbejdet af Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Skolearkiver. *Tornved*. 1991. 56 s. Godsarkiver. *Universitetets og Kommunitets gods*. 1990. 83 s. Kommunearkiver. *Altinge-Gudhjem*. 1989. 133 s. *Tornved*. 1990. 181 s. *Sakskøbing*. 1990. 271 s. *Møn III*. Supplement og rettelsler. 1991. 56 s.

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm fortsætter udarbejdelsen og udgivelsen af de nyttige registraturer over forskellige arkivgrupper. Registraturerne følger det kendte mønster jævnfør omtalen i *Historie* 17,4 s. 687.

Tove Elklit

SLESVIG OG HOLSTEN

Hans Schultz Hansen: *Danskheden i Sydslesvig 1840-1918 som folkelig og national bevægelse*. (Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek

for Sydslesvig, Fensborg 1990). 436 s., 198 kr.

Hans Schultz Hansens velskrevne bog

om danskheden i Sydslesvig 1840-1918 er et pionerarbejde. For første gang foreligger der hermed en tilbunds gående og veldokumenteret undersøgelse af den sydslesvigske danske bevægelses historie for tiden før afstemningsårene 1918-20.

Med baggrund i et meget omfattende kildemateriale – herunder forskellige »adresser« til myndighederne og de mange danske/slesvigske foreningers medlemslister, tegner forfatteren et indgående billede af de dansksindede sydslesvigere. Da danskheden allerede i 1840'erne stod svagt i Angel og ikke var videre synlig i mange af de andre landsogne, er en stor del af undersøgelsen med god grund koncentreret om Flensborg. Fra en kongetro patriotisme i 1840'erne blev danskheden her under den 1. slesvigske krig forvandlet til en bred folkelig bevægelse og i 1850'erne stivet af af de mange nye rigsdanske embedsmænd. Efter indlemmelsen i Preussen gik det imidlertid ned ad bakke. I bogen belyses indgående det store frafald, som skete i anden halvdel af det 19. årh. Endnu i de første år efter 1864 kunne danskheden i Flensborg mønstre et beskedent flertal af vælgerne, men det gik hurtigt tabt. Ved rigsdagsvalget i 1912 var tilslutningen dalet til 4%. Set på denne baggrund var det en kraftpræstation, at de danske i byen ved folkeafstemningen den 14. marts 1920 opnåede 25% af stemmerne. Afstemningskampen 1918-20 og det nævnte resultat blev det grundlag, som det »nye« danske mindretal i Sydslesvig blev opbygget på.

I bogen belyser forfatteren klart den sociale lagdeling inden for den danske bevægelse og giver et levende indtryk af foreningslivet. Læseren får her et godt indtryk af danskhedens vanskelige vilkår efter 1864, hvor man måtte være ydest tilbageholdende med enhver form for nationale manifestationer. Et

eksempel herpå var en fest 1875 i »Landboforeningen for Flensborg og omegn«, hvor et uforsigtigt leve for »vort gamle fædreland, det elskede gamle Danmark« medførte, at forsamlingen blev opløst af politiet, og der blev rejst tiltale mod den formastelige.

Med Hans Schultz Hansens bog er der blevet skabt et solidt fundament for forståelsen af det danske mindretals historie i Sydslesvig. Det var ikke et mindretal, som pludselig opstod i 1920, men som havde solide rødder tilbage til helstaten. Til gengæld viser bogen også med al ønskelig tydelighed, hvor svagt funderet danskheden efter årtiers nedslidning var i 1918 i den del af Sønderjylland, der blev til den anden afstemningszone. Forfatteren er hermed med til på et videnskabeligt grundlag at underbygge den skepsis, som blandt andre H. P. Hanssen nærede ved afslutningen af 1. Verdenskrig til de danske muligheder i dette område. At et mindretals størrelse og tilslutningen hertil ikke er en på forhånd given sag, men ændres i takt med de politiske og økonomiske konjunkturer viste sig derimod i de følgende årtier.

Lige som Troels Finks bøger om Sønderjyllands deling 1918-20 og Johan Peter Noacks bind om det danske mindretal i tiden efter 1920 vil Hans Schultz Hansens bog med rette blive et standardværk inden for denne gren af mindretalslitteraturen.

Henrik Becker-Christensen

Lars N. Henningsen og Jørgen Hamre: *Dansk bibliotekshistorie i Sydslesvig – et bidrag til grænselandets kulturhistorie 1841-1891-1921-1991*. (Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Flensborg 1991). 184 s.

1991 var et tredobbelt jubilæumsår for